

DIZAJN KNJIGE SA ILUSTRACIJOM – IZAZOVI I PERSPEKTIVE / ILLUSTRATED BOOK DESIGN – CHALLENGES AND PERSPECTIVES

Helena Cuko¹

¹Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku, Bosna i Hercegovina, Aleja Konzula – Meljanac bb
e-mail: helenal1391@gmail.com

Stručni članak
UDK / UDC 74(075)

Sažetak

Ilustracija je oduvijek zaokupljala interes akademske zajednice, ali i umjetnika, grafičkih dizajnera, poslovnog sektora itd. Zato postoje brojne definicije izgleda i značenja ilustracije. Obično se definira kao vizualno objašnjenje teksta, procesa, poruka ili koncepata, grafičkih interpretacija i ukrasa. Ilustracija se vidi i kao način koji objašnjava, pojednostavljuje, stvara prepoznatljivost i stil, ali prije svega predstavlja odgovor na vizualnu komunikaciju. Danas je većina grafičkih ilustratora fleksibilna i transformiše svoj grafičko-tehnički pristup kako bi pokazala svoju inventivnost i kreativnost. Ilustratori se posebno fokusiraju na implementaciju estetskog koncepta. U razvoju grafičkih komunikacija (bilo da je riječ o plakatu, ilustraciji ili grafičkim simbolima) uočava se isti proces koji uključuje cjelokupnu umjetnost preplitanja svih komponenti koje međusobno stvaraju cjelinu. U literaturi se može naći širok izbor ilustracija, uključujući posebne grafičke elemente za web stranice, knjige, časopise, naslovnice i ambalažu proizvoda, prilagođene jedinstvene ilustracije itd.

Ključne riječi: časopis, knjiga, transformacija.

JEL klasifikacija: Z11

Abstrakt

Illustration has always kept the interest of the academic community, as well as artists, graphic designers, the business sector, and more. That is why there are a lot of definitions for the appearance and meaning of illustration. It is most commonly defined as a visual explanation of text, processes, messages, or concepts, graphical interpretations, and decorations. Illustration is also viewed as a way to explain, simplify, create recognition and style, but most importantly, it represents a response to visual communication. Today, most graphic illustrators are flexible and transform their graphic-technical approach in order to showcase their inventiveness and creativity. Illustrators particularly focus on the implementation of an aesthetic concept. In the development of graphic communication (whether we are talking about posters, illustrations, or graphic symbols), the same process is observed, encompassing the entire art of intertwining all components, which together form a whole. In literature, a wide range of illustrations can be found, including special graphic elements for websites, books, magazines, cover pages for print, and product packaging, as well as purpose-specific unique illustrations, etc.

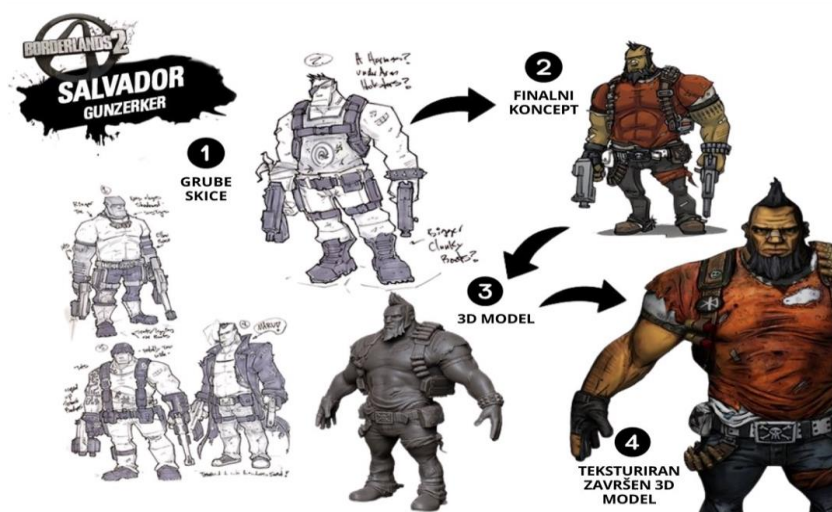
Keywords: magazine, book, transformation.

JEL classification: Z11

UVOD

U razvoju naših grafičkih komunikacija može se govoriti o posteru, ilustraciji ili grafičkih simbola, posmatra se isti proces koji obuhvata svu umetnost preplitanje svih komponenti koje zajedno čine cjelinu. U oblasti umetnosti javlja se podela, posebno likovne umetnosti, koja zapravo takođe se odnosi na ukupnu kulturu. U intelektu nema ničega što ranije nije postojalo u našim čulima na kojima je Džon Lok na šta je Leinitz odgovorio Ništa osim samog intelekta. Simbol se razlikuje od slike ili asocijativne evokacije dvaju konkretnih stvarnosti, simbol je veza konkretne slike sa apstraktnom idejom. Označava stvarnu vezu između objekata i ideje koju taj predmet označava. Ed Ortig je rekao da suštinu simboličke ideje treba tražiti u pravcu sličnost između društvene i jezičke činjenice, u zoni tranzicije između psihologije o imaginarnosti i istinitosti pojma.²⁰⁸ Zatim umjetnik pokušava odgovoriti na pitanje o svemiru, natprirodnom sile, zaljubljenost u ljubav čak i simbolom, povezanost sa sviješću koju već ilustrator i grafičari se igraju vizuelnim posmatranjem, koje je za njih jednako iskustvu. Vizuelna slika, kaligrafija, nadrealizam sa asocijacijama uvode nas u polje estetike posmatranja, treba izraziti jednom riječju, rečenicom, ilustracijom, simbolom.

Odnos koncept umjetnosti i ilustracije donekle je lagano objasniti na simplificiran način – koncept možemo gledati kao brzinsku skicu neke ideje, dok je ilustracija završeno i detaljizirano djelo. Koncepti i ilustracije mogu biti izgrađeni tradicionalnim tehnikata crtanja (olovka na papiru i slično), no u kontekstu digitalne umjetnosti za oboje će se koristiti neki od programa za digitalno crtanje poput Adobe Photoshopa, Krite, Procreatea i sličnih programa. Koncept art je često grupa skica, no uključuje primjere materijala, boja i tekstura te dimenzije kako bi bolje definirali objekt i njegova interakcija s ostalim elementima. Koncept artiski često moraju biti sposobni izraditi brze skice jer moraju pripremiti desetke, pa čak i stotine skica pojedinog objekta prije odabira kako će on točno izgledati u krajnjem proizvodu. (slika br. 1).

Slika br. 1 Proces koncepta²⁰⁹

²⁰⁸ Le discours et le symbole, Aubier, 1962, str. 191.

²⁰⁹ <https://machina.academy/blog/concept-art-ilustracija-i-grafiki-dizajn>, 01.12.2024 godina.

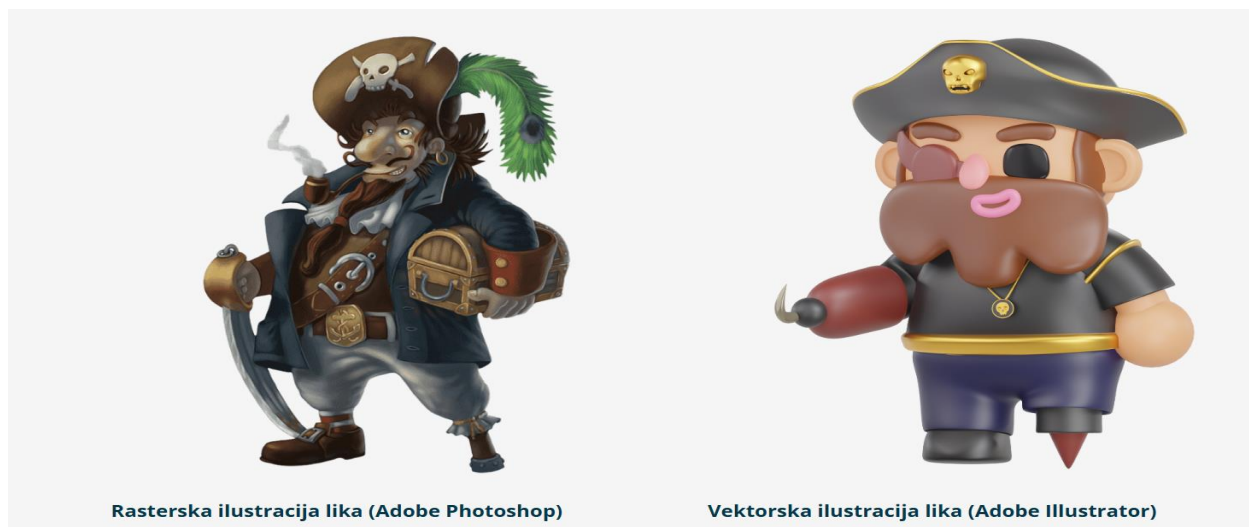
1.ILUSTRACIJA – POJMOVNO OPREDELJENJE I RAZVITAK

Ilustracija je crtež ili slika koja tumači, dopunjuje ili ukrašava tekst odražava stil i ukus tog vremena i manire autora. Na tehničkoj ilustraciji a cilj je vjernije predstaviti predmet ili događaj koji je ranije imao veliki značaj pronalazak fotografije. U dječjoj knjizi ilustracija može dominirati tekstem ili ga potpuno zamijenite (slikovnica). U opisu kataloga ilustracija je uobičajen naziv za crteže, slike, fotografije i sve druge grafičke izvedbe ako se pojavljuju zajedno Ilustracija po definiciji je slika.

Slika stvorena u knjigama i publikacijama i može biti djelo za sebe. Jer često pokazuje pravi izgled stvari, njegova izrada nije jednostavna umjetnost proizvodnje jer zahteva tačnije poznavanje anatomije, perspektivno i zavidno poznavanje likovne kulture.

Za razliku od koncepta koji služi ostalim dizajnerima ili inženjerima za razvoj proizvoda cilj ilustracije je uvijek na oku ugodan način korisniku približiti proizvod! Ilustracije su široko primjenjive u gotovo svim industrijama, a izvan razvoja videoigara obično obuhvaćuju stvari poput naslovnica i omota (slikovnice, romani, rokovnici i slično), grafike koje možemo naći u udžbenicima, za print na majice i šalice i slično.

Prednost rasterskih ilustracija nastalih u programima poput Adobe Photoshopa je u puno većoj slobodi pri korištenju kompleksnih oblika, boja i sjena. Prednost vektorskih ilustracija u programima poput Adobe Illustratora je mogućnost skaliranja bez gubitka kvalitete, što znači da se ista ilustracija može isprintati ili otisnuti na malom formatu (na pr. na šalicu) i u velikom formatu (na pr.poster). nedostatak je ograničena kompleksnost i detalji samog dizanja.(slika br. 2)²¹⁰

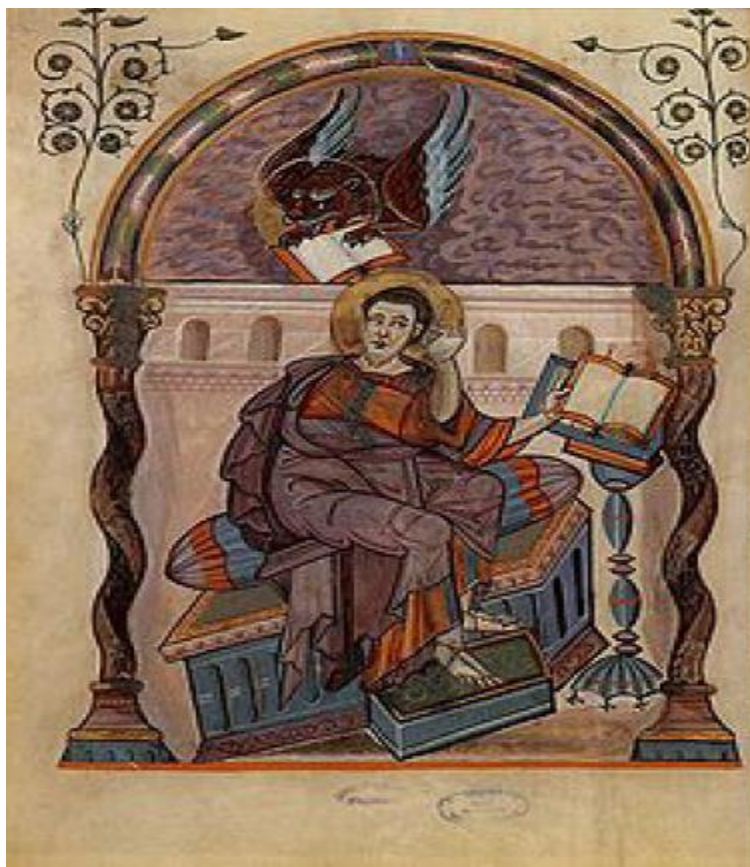

Slika br. 2 Prikaz rasterska i vektorska ilustracija

Ilustracija je vrlo stara umjetnička forma i pojavljuje se kao vjerska scena na papirusu u starom Egiptu. U Evropi su najstarije rimske ilustracije iz 6. veka i srednjeg veka kodeksi su počeli kao minijature. Riječ minijatura je zasnovana na riječi minio - olovni oksid crvene boje koji se

²¹⁰ Ibid.

koristi za ukrašavanje početaka teksta ili pasusa knjige i kasnije korištenje tempere i zlatnih listića za ukrašavanje slikanih dijelova. Srednjovjekovne minijature proširene slikanjem rubova ili cijelih stranica. Osim iz kršćanskih svetih knjiga postoje brojni primjeri ilustrovanih, iluminiranih svete knjige u islamu i drugim religijama, ali sa razlikama u motivima, prikazima, ukrasima i tehnika. Troškovi njihove proizvodnje bili su veoma visoki do uvođenja papir u Evropu koji je stigao iz Kine. Zatim se ilustracije množe postupkom na ksilografiji (drvorez), sa gravurom u drvenim pločama odvojenim od teksta (slika br. 3).

Slika br. 3 Minijatura (iluminarni rukopisi)

Riječ minijatura izvedena od latinskog *minium* je jednostavan ukras tj. slika u antičkim ili srednjovjekovnim rukopisima. Inače, mali broj srednjovjekovnih slika dovode do etimološke zabune malih slika, posebno portretnih minijatura koje su izvode se u istoj tradiciji i koriste iste tehnike. U srednjem vijeku kažemo da su rukopisi jedni od najbolje očuvanih primjeraka i neki od u mnogim dijelovima sačuvanih primjera srednjovjekovnog slikarstva. Američki zlatni period u ilustraciji trajao je od 1880. do Prvog svjetskog rata iako kažemo da se nekoliko kasnijih ilustratora ističe i nakon nekoliko decenija nakon toga. Kao i u Evropi nekoliko decenija ranije, novine, časopisi i ilustrovane knjige postati dominantan medijski prostor za javnu potrošnju. Važno je napomenuti da je u lijepom dijelu ilustracije početkom 19. stoljeća u Evropa je svakako Gustave Doré.

Danas, umjentenci osposobljavju se za upotrebu klasičnih i savremenih medija ilustrovanja u kontekstu digitalne umjetnosti. To su savremene tendencije ilustrovanja i to u kontekstu grafičkog oglašavanje, animacije i digitalne umjetnosti. Orijetnacija je ka savremenoj softverskoj i hardverskoj infrastrukturi u domenu ilustracije.

2. GRAFIČKI DIZAJN I ILUSTRACIJA

Dizajn ili oblikovanje (engleski design), pojam kojim se obuhvaća širok raspon teorijskih i kritičkih pristupa kao i praktičkih djelatnosti u oblikovanju sveukupne predmetne okoline. Pojava dizajna veže se uz suvremenu industrijsku proizvodnju, a obuhvaća tehnološku i likovnu analizu projekta te oblikovanje proizvoda (pokućstvo, automobili, tehnički predmeti, moda).²¹¹ Uloga grafičkog dizajna je komuniciranje putem vizuala i informacija. Dizajn nas okružuje i putem njega proizvod komunicira s kupcem, klijentom. Nailazimo ga na ulici, u dućanima, na filmskim špicama, reklamama, web stranicama, plakatima itd. Dizajnom se rješavaju problemi, važno je proslijediti pravi odgovor putem vizualnih komunikacija. Dizajn temeljen na slikama koristi se kada dizajner utvrdi da, u određenom slučaju, slika doista vrijedi tisuću riječi. Kada pravilno primjenjujemo vizualnu hijerarhiju i tehnike izgleda same stranice, koristi se tipografija ili boja radi postizanja balansa.²¹² Jedan od ključnih dijelova grafičkog dizajna je digitalna ilustracija.

Grafički dizajn se u praksi prilično razlikuje od koncept arta, no ima dosta zajedničkih točaka s vektorskom ilustracijom – možemo reći da je više tehnički orijentisan, dok su koncept art i rasterska ilustracija pretežno umjetnički smjerovi. Razlog izraženijem tehničkom aspektu je što se grafički dizajn koristi uglavno za prikaz stvari koje moraju biti prilagodljive te predstavljaju identite tvrtke koji treba zadržati konzistentnost kroz cijelu liniju proizvoda ili usluga. Grafički dizajner će ovično dizajnirati identitet tvrtke – logotip, odrediti temeljne boje i fontove koja ta tvrtka koristi, no često će kreirati i stvari poput infografika, posjetnica, brošura i drugih poslovnih materijala, te ih također pripremiti za print. U svoj radu najčešće koriste vektorske alate poput Adobe Illustratora, Affinitu Designera ili InDesigna, te se oslanjaju na matematičke omjere pri postavljanju nekih temeljnih pravila i principa dizajna, koji se kasnije mogu kombinirati s fotografijama, ilustracijama ili videima (slika br. 4).²¹³

²¹¹ Dizajn. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021 godina, str. 17

²¹² Grafički dizajn. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021 godina, str.132.

²¹³ <https://machina.academy/blog/concept-art-ilustracija-i-grafiki-dizajn>, 01.12.2024 godina.

Slika br. 4

3. UMJETNIČKE KNJIGE

Knjiga je svaki pismom fiksirani jezični dokument većeg opsega zabilježen na lako prenosivu materijalu.²¹⁴ Obično na papiru koji je plošni proizvod dobiven iz vodene suspenzije biljnih vlakana na stroju s finim sitom koji omogućuje oblikovanje u tanki list.²¹⁵ Tvrdi povež je povež knjige nekada umotane u tkaninu, čvrsti papir ili ponekad kože. Ako se štampaju na papiru bez prisustva kiseline, trajnije su od običnih papirnih korica i neznatno su skuplji za proizvodnju, ali su umjetnički sami oblikovani zaštitni poklopci (slika br. 5).

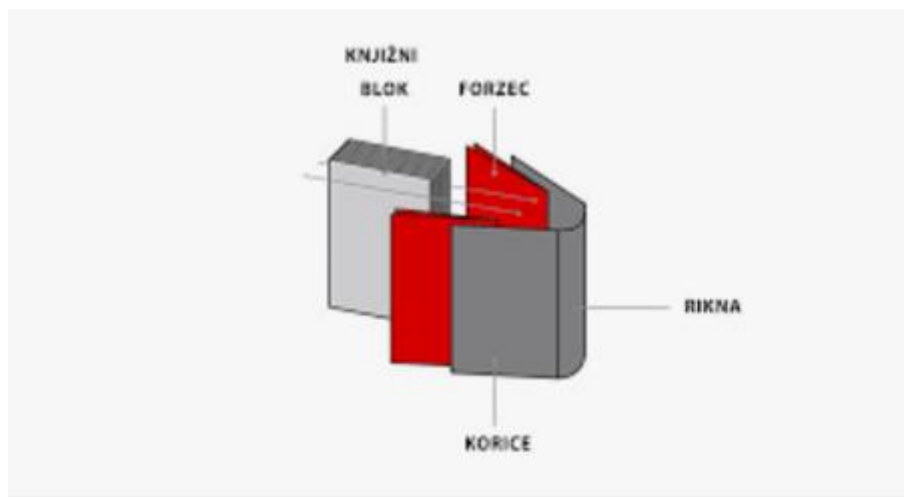

Slika br. 5

Zaštitni poklopac je često napravljen od papira i grafički raspoređen sa tekstem i ilustracija (slika br. 6).

²¹⁴ Ibid.

²¹⁵ <https://dokumen.tips/documents/-2014-2015xxxdocxweb-viewpismo-gotica-latinskopismo-knjiznog-i-dokumentarnog.html?page=55>

Slika br. 6

Umjetničke knjige su zapravo djela s umjetničkim impulsom, ali realizovana u obliku knjiga je forma pronađena u kasnom 20. veku. Umjetničke knjige su knjige s izgledom u kojem umjetnik ima visok stepen kontrole gde se knjiga tretira kao umetničko delo.

Ispostavlja se da je umjetnička knjiga ključna za razvoj konceptualnog art. Lawrence Weiner, Bruce Nauman i Sol LeWitt u Sjevernoj Americi, umjetnost i jezik u Engleskoj i Jaroslaw Kozlowski u Poljskoj koriste umjetničku knjigu kao dio svoje umjetnička aktivnost. Od 5. do 31. januara 1969. godine u New Yorku se obilježava gomila istoimenih knjiga o umjetnosti 5-31. januara (slika br. 7)

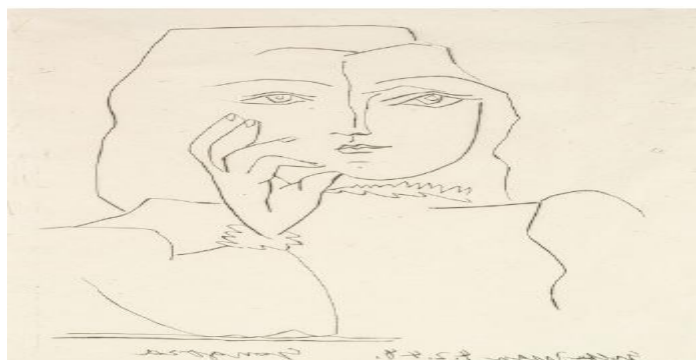
Slika br. 7 Dvostrana autobiografija Sol LeWitt, 1980

Početakom 1970-ih, umjetnička knjiga se počela prepoznavati kao posebna žanr, a sa tim priznanjem dolazi i kritička valjanost i debata oko teme. Institucije posvećeno proučavanju knjige i predavanju o formi osnovani su u Njujorku (Centar za umjetnost knjige u New Yorku), biblioteke i zbirke u muzejima kao što je Metropolitan koji ima zavidnu kolekciju knjiga sa ilustracijama poznatih umjetnika poput Picassa. Picassova tendencija je da poveže štampano sa narativnim sadržajem. Njegovo poznata ilustrativna djela su Pikador, Orfejeva smrt gdje postavlja pristup linearni stil. Nadrealni izraz portreta koji su dvoliki od sredine 1920, svesni i nesvesni deo stvarnosti do apstraktnih linearnih kompozicija. Od ilustracija daje bogat opus i u neoklasičnom stilu Orfejeva smrt, Tri šešira simbolizuje lepotu, milost i plodnost. Bijeli papir s prostorom stvara

alegoriju svjetlo. Picasso kaže - da ga više zanima kretanje u svojim mislima nego sama misao (slika br. 8 i 9).

Slika br. 8

Slika br. 9

Aktivno se stvaraju nove rubrike s kojima se klasificiraju i katalogiziraju umjetničke knjige se također aktivno dopunjuju, ali i novima kao i brojnim izložbama u Evropa i Amerika. Važno je spomenuti Filadelfijski katalog iz 1973. prema Stefanu Klimin kritički osvrt na literaturu prvi je put da se koristi termin Umjetnička knjiga.

19. vijek obilježava format koji je pokrenuo njemački izdavač Albatros knjige 1931. godine, ali je taj eksperiment kratko trajao. U Engleskoj kada Penguin knjige usvojite mnoge inovacije Albatrosa, uključujući logo i stranice označene bojama za različitim žanrovima, postao je trenutni finansijski uspjeh 1935. Britanski izdavač Allen Lane sa 10 naslova 1935. pokrenuo je revoluciju formata ukoričenih knjiga. Robert de Graaf, 1939. u partnerstvu sa Simon & Schusterom i kreiranjem džepne knjige počast koja ostaje do danas.

U stripovskom mediju, za njihovo ponovno štampanje koristi se vrsta mekog poveza nekoliko delova strip serijala u jednom tomu. Modernizam kao umjetnički pokret moćno je oruđe za novu generaciju grafičara dizajneri čiji logotipi obilježavaju Ludwiga Van der Rohea uz izreku Manje je više. U 50-im godinama, umjetnici su razvili interesovanje za knjigu pod utjecajem modernizma teorija i pokušaj obnove ratom uništenih pozicija.- Dieter Schwarz. Funkcije i forma

knjizi ozbiljno se okreće. Određeni pjesnici u Brazilu kao što su Augusto i Harold de Campos, umjetnici Cobra u Holandiji i Danskoj i francuski pisci počinju da sistematski dekonstruišu knjigu.

Moderna ilustracija dolazi iz 15. stoljeća sa blok knjigama i stalno prati razvoj štampanje. Drvrez i litografija pokreću proizvodnju ilustrovanog dijelovi i precizno su ih koristili velikani kao što su Daumier, Doré i Gavarni. U Engleskoj, jedan od najpoznatijih i najcjenjenijih umjetnika koji je zadužio svijet ilustraciju spominjemo William Blake, Morris i Aubrey Beardsley.

ZAKLJUČAK

Ilustracija je grafičko-umjetnička disciplina koja kombinira primenjenu umjetnost i slikarske tehnike, a karakterizira je velika upotrebljivost u svim kontekstima vizualne komunikacije. Informacione tehnologije imaju silan impakt u ovoj sferi. Štoviše, multimedija u digitalnim knjigama za ilustraciju znači prijelaz u vizualnu interaktivnu umjetnost, kao što su primjerice ilustracije u pokretu, 2D ilustracije, animacije, spojevi zvuka i ilustracije, primjena tehnologije proširene stvarnosti, računalnih igara i slično. Isto tako, postupci kreiranja digitalnih knjiga uvelike se razlikuju od onih za izradu tiskane knjige. Primjerice, za te su postupke potrebni i različiti profili stručnjaka.²¹⁶

U pokušaju da objasni trenutke stvaranja i inspiracije u dizajnu poezija koja je priložena pokriva i volumen i ljubav prema ilustraciji, tako da čista misao je temelj. Uspjeh kao Picasso kaže da je linearna linija i bijela prostor na listu ilustracije oslobađa um simbolikom i senzibilnošću. Osvojiti i osloboditi nesvesno od svesnog ono što vidimo u liku pesme - O radosti i linearnosti u Pogledu.

LITERATURA

1. Dizajn. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021 godina
 2. Grafički dizajn. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021 godina.
 3. For a 9th century Carolingian bookmark see: Szirmai, J. A. (1999). The archaeology of medieval
 4. Aubrey Beardsley in Catholic Encyclopedia, 1913
 5. L. K. (2004). "Women Poets and Contested Spaces in "The Yellow Book"".
 6. Le discours et le symbole, Aubier, 1962, str. 191.
- Internet izvori:*
- <https://machina.academy/blog/concept-art-ilustracija-i-grafiki-dizajn>, 01.12.2024 godina.
 - <https://machina.academy/blog/concept-art-ilustracija-i-grafiki-dizajn>, 01.12.2024 godina.
 - <https://dokumen.tips/documents/-2014-2015xxxdocxweb-viewpismo-gotica-latinskopismo-knjiznog-i-dokumentarnog.html?page=55>

²¹⁶ Usp. Tyschenko, Tetiana. Children's book illustration and interactive technology // Cultura y Arte br. 10, 2021., str. 219-221. URL:
https://www.researchgate.net/publication/352659238_CHILDRENS_BOOK_ILLUSTRATION_AND_INTERACTIVE_TECHNOLOGY/citation/download (2024-12.01)